

NASTAVNI PLAN I PROGRAM ZA MEDRESE

BOSANSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

CILJEVI I ZADACI NASTAVE

U odgojno-obrazovnom sistemu jezik i književnost imaju primarnu ulogu. Jezikoslovna kulturologija je duhovna baština i najveća zaloga svakog naroda. Kao nastavni predmet, jezik se ne proučava da bude sam po sebi svrhom, nego kao predmet koji pomaže u cjelokupnom razvoju učenika. Nastavom bosanskog jezika i književnosti učenike osposobljavamo za komunikaciju bez koje ne mogu spoznati ni sebe ni svijet oko sebe. Ta im komunikacija omogućava pristup bogatoj zadužbini nacionalne i svjetske kulture putem svih medija govorne i pisane riječi. Potpunije ovladavanje tim komunikacijskim sredstvom čini učenike sigurnijim primaocima odgojnih poruka. Istovremeno kod učenika razvijamo ljubav prema jeziku i narodu koji se tim jezikom izražava i ostvaruje svoja kulturna dobra; podstičemo želju za spoznavanjem, učenjem i što sigurnijom upotrebom tog jezika, ali i volju da se vlastitim naporima i mogućnostima ta želja ostvaruje kao pozitivan, tolerantan i kulturnan odnos prema drugim jezicima i narodima.

Nastava jezika treba da se izvodi u najužoj povezanosti s književnim tekstom. Ona ima svoj sadržaj, svoje metode i svoj cilj, spaja misaone, osjećajne, funkcionalne i estetske momente jer je jezik, kao najsavršenije sredstvo sporazumijevanja, vezan za misao, pa su mišljenje i jezik u stalnom jedinstvu. Promatranjem tekstova u pismenom ili usmenom emitiranju, učenici zapažaju jezičke činjenice i njihova obilježja, razvijaju logičko zaključivanje i apstraktno mišljenje, nužno za spoznaju jezičkih zakona i pravila, odnosno lingvističko mišljenje, koje učeniku omogućava razlikovanje nelingvističkih od lingvističkih pojava u upotrebi jezika (npr. prepoznavanje logičkog, sadržajnog, semantičkog, sintaksičkog, obavijesnog plana rečenice). Sve to nužno uključuje stjecanje znanja o jeziku uopće, odnosno osnove opće lingvistike i osnove znanosti o našem jeziku, tj. fonetiku, fonologiju, morfologiju, tvorbu riječi, sintaksu, leksiku, stilistiku, ortografiju, ortoepiju, dijalekte i historiju jezika.

Usmeno i pismeno izražavanje u okviru našeg standardnog jezika zauzima, nesumnjivo, važnu ulogu. Konkretni doprinosi jednog i drugog vida izraza, koji stoje u neraskidivoj vezi, ogleda se u osposobljavanju učenika za pravilnu usmenu i pismenu komunikaciju standardnim jezikom, u razvijanju kulture njihovog izražavanja, jezičkog mišljenja i svijesti o višestrukome značaju i ulozi jezika. Iako je na prvom mjestu osposobljavanje učenika za pravilnu upotrebu standardnog jezika, među zadacima nastave našeg predmeta je i to da se učenici, u određenoj mjeri, upoznaju sa svim pojavnim oblicima našeg jezika, a to znači i dijalekatskim, i žargonskim, kao i pjesničkim.

Učenike, dalje, valja upoznati sa pravilima sastavljanja i stiliziranja tekstova, tj. opskrbiti ih znanjem o teoriji sastavljanja (vrste tekstova), tekstovnoj lingvistici (nadrečenično jedinstvo teksta), stilistici (poetska i lingvistička stilistika, funkcionalni stilovi) i retorici (osnove govorništva).

Sve vrste govornih i pismenih vježbi su u funkciji pouzdanog jezičkog ispoljavanja. Zato punu praktičnu prikladnost imaju gramatičke, akcenatske, ortoepske, dikcijske, leksičke, semantičke, pravopisne i stilske vježbe; opisivanje, pripovijedanje, raspravljanje itd. Programskim sadržajima iz područja jezika u upotrebi, omogućeno je da se integrirano pristupi jezičkim i književnim sadržajima, da se uspostavi korelacija. Osnov ove korelacije je vezani tekst.

Ove vježbe i oblici rada osposobljavaju učenike da se uspješno koriste svim komunikacionim ulogama, da izgrađuju svijest o jeziku, njegovoj funkciji i ljepoti te da budu dobri govornici, slušaoci, čitaoci i kreativci na polju pisane riječi.

U obradi književne historije, učenici treba da razlikuju pravce, epohe, stilska razdoblja, kao i specifične književne pojave, a sve u društveno-historijskom i kulturno-civilizacijskom kontekstu. U oblasti hronologije književnih zbivanja, učenici treba da znaju vrijeme, stilske i druge osobine, centre, predstavnike, djela i književne vrste karakteristične za pojedino razdoblje.

Učenici treba da se osposobe za komparativno proučavanje književnih i drugih umjetničkih djela; treba da razviju sposobnosti za samostalnu interpretaciju i istraživanje; da se nauče pristupu stručnoj literaturi o književnosti.

Kod učenika treba razviti estetski kriterij za ono što je univerzalno vrijedno i dobro. Treba ih osposobiti za široki pogled na relevantne književne pojave u svjetskoj književnoj riznici, bez uobičajenog dosadašnjeg zapostavljanja svega što nije poteklo iz evropskog kulturno-civilizacijskog kruga.

Napomena: S obzirom na obimnost programa u cjelini te mnoštvo autora i naslova, u želji da se učenicima olakša stjecanje znanja, predlažemo jezgrovite panoramne preglede pojedinih književnih razdoblja i njihovih predstavnika, gdje god je to opravdano, da bi ostalo vremena za velike pisce i značajne teme općenito.

Nastavnik se mora potruditi da kod učenika izgradi (ili dogradi) čitalačke navike i da ih motivira da kao aktivni čitaoci pročitaju bar glavninu planiranog književnog fonda.

Učenike treba uputiti na osnove književnih teorija i tokom četiri godine im omogućiti usvajanje solidnog fonda književnoteorijskih pojmova (terminologije).

Nastavni program iz predmeta
BOSANSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST
I razred
(3 sata sedmično - 105 sati godišnje)

Red. Broj	Naziv programskih sadržaja	Sati
1.	<p>I JEZIK (48 sati, 44+4)</p> <p>Standardizacija jezika 4</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jezik kao sredstvo sporazumijevanja, 1 • Jezici u svijetu, 1 • Hijerarhijska ljestvica jezičkih idioma, 1 • Jezik i njegova struktura, 1 <p>Fonetika i fonologija 6+1</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fonetsko-fonološki nivo, 1 • Nastanak i dioba glasova, 1 • Jednačenje suglasnika po zvučnosti i mjestu tvorbe, 1 • Gubljenje suglasnika i palatalizacije, 1 • Jotovanje, 1 • Alternacije ije/je/i/e, 1 <p>Ortoepija i ortografija 3</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ortoepija i ortografija, 1 • Prozodijski sistem (akcenat i postakcenatske dužine), 1 • Akcenat (vježbe), 1 <p>Pravopis 13+1</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pravopisne odredbe pisanja h i j, 1 • Pravopisne odredbe pisanja č, ć, dž i đ, 1 • Pravopisni znaci, 1 • Tačka, 1 • Zarez, 1 • Tačka-zarez, 1 • Upitnik, 1 • Uzvičnik, 1 • Tri tačke, 1 • Pisanje velikog i malog slova, 1 • Sastavljeno i rastavljeno pisanje, 1 • Apostrof, crta, crtica, 1 • Dvotačka, geminacija i kosa crta, 1 • Navodnici i polunavodnici, 1 <p>Historija jezika 1+1</p> <ul style="list-style-type: none"> • Historija jezika do kraja 15. stoljeća, 1 <p>Jezik u upotrebi 17+1</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tipovi vezanog teksta, 1 • Domaće pismene vježbe, 1 	48

	<ul style="list-style-type: none"> • Izrada pismenog zadatka (3x4), 12 • Nivoi jezičke strukture, 1 • Sintaksički nivo, 1 • Morfemsko-morfološki nivo, 1 	
2.	<p>II KNJIŽEVNOST I LEKTIRA 57</p> <p>Teorija književnosti 14</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vrste umjetnosti, 1 • Književnost kao umjetnost riječi, 1 • Znanost i književnost, 1 • Teorija književnih rodova (osnovni pojmovi), 1 • Književnoumjetnički tekst, 1 • Musa Ćazim Ćatić (izbor), 1 • Struktura umjetničkog teksta (izbor), 1 • Pripovjedački umjetnički tekst (izbor), 1 • Poezija i stvarnost (izbor), 1 • Pjesnik, njegov svijet i jezik (izbor), 1 • Pripovjedač i pripovijedanje (izbor), 1 • Svete knjige, 1 <p>Književnostilske formacije</p> <p>Antička književnost 15+1</p> <ul style="list-style-type: none"> • Antička književnost (uvod), 1 • Mitska osnova antičke književnosti, 1 • Epska poezija (odlike i podjela), 1 • Homer: "Ilijada" (odlomak), 1 • Homer: "Odiseja" (odlomak), 1 • Lirika (odlike i podjela), 1 • Sapfo, Alkej, 1 • Pindar, Anakreont, 1 • Drama (odlike i vrste) 1 • Sofokle: "Antigona", L 2 • Eshil, Euripid (izbor), 1 • Aristofan: "Ptice" (odlomak), 1 • Rimski književnost (odlike, predstavnici), 1 • Vergilije: "Eneida" (odlomak), 1 • Ovidije i Katul (izbor), 1 • Tibul i Horacije (izbor), 1 • Plaut: "Tvrđica", L 1 <p>Stara književnost istočnih naroda 9+1</p> <ul style="list-style-type: none"> • "Ep o Gilgamešu", L 2 • Firdusi: "Šahnama" (odlomak "Rustem i Surhab"), L 1 • Perzijsko-arapska pripovjedna proza "Hiljadu i jedna noć" (izbor), 1 • Klasici arapske i perzijske književnosti (uvod), 1 • Hajjam: "Rubaije", 1 • Rumi: "Mesnevija", 2 • Hafiz: "Divan", 1 • Sadi: "Đulistan", 1 <p>Usmena književnost 9+1</p>	57

	<ul style="list-style-type: none"> • Odlike i podjela usmene književnosti, 1 • Epska pjesma (izbor), 1 • Lirska pjesma (izbor), 1 • Sevdalinka (izbor), 1 • Lirsko-epske vrste, 1 • "Hasanaginica", 2 • "Smrt Omera i Merime", 1 • Romansa (izbor), 1 • Usmena proza (narodna pripovijetka, bajka i basna), 1 • Poslovice, pitalice i zagonetke, 1 <p>Srednjovjekovna književnost 6+1</p> <ul style="list-style-type: none"> • Srednjovjekovna evropska književnost (odlike i vrste), 1 • Počeci slavenske pismenosti; južnoslavenska srednjovjekovna literatura, 1 • Bosanska srednjovjekovna književnost, 1 • Zapisi sa stećaka, 1 • Povelja Kulina-bana, 1 • Ostale književne vrste (oblici pismenosti), 1 	
	UKUPNO	105

Nastavni program iz predmeta
BOSANSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST
II razred
(3 sata sedmično - 105 sati godišnje)

Red. Broj	Naziv programskih sadržaja	Sati
1.	<p>I JEZIK 42 sata</p> <p>Morfologija 18+2</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nivoi jezičke strukture, 1 • Morfemsko-morfološki nivo, 1 • Gramatičke kategorije, 1 • Kategorija vrste riječi, 1 • Imenice (semantičke i gramatičke odlike), 1 • Imenice (rod, broj, padež), 1 • Pridjevi (semantičke i gramatičke odlike i pridjevski vid), 1 • Pridjevi (rod, broj, padež i komparacija), 1 • Zamjenice (semantičke i gramatičke odlike), 1 • Zamjenice (podjela i deklinacija), 1 • Brojevi (značenje, podjela i deklinacija), 1 • Utvrđivanje gradiva (imenska skupina riječi), 1 • Glagoli (leksičke i gramatičke odlike; glagolski vid; prijelaznost radnje), 1 • Glagoli (konjugacija i pomoćni glagoli), 1 • Glagoli (značenje i tvorba prostih glagolskih oblika), 1 • Prilozi (značenje, podjela i komparacija), 1 • Nepromjenjive vrste riječi: prijedlozi i veznici, 1 • Uzvici i rječce, 1 <p>Stilska upotreba jezika 18+1</p> <ul style="list-style-type: none"> • Leksički sastav jezika, 1 • Leksikologija i leksikografija (vrste rječnika), 1 • Naracija, 1 • Dijalog i monolog, 1 • Anotacija i recenzija, 1 • Kritika, 1 • Školski pismeni zadatak, 12 <p>Historija jezika 2+1</p> <ul style="list-style-type: none"> • Glavne osobnosti bosanskoga jezika od početka 16. do kraja 18. stoljeća, 1 • Analiza jezika reprezentativnih književnih djela iz ovog razdoblja (izbor), 1 	42
2.	<p>II KNJIŽEVNOST I LEKTIRA</p> <p>Književna razdoblja i djela</p> <p>Kasni srednji vijek 5+1</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kasni srednji vijek (odlike), 1 • Dante Aligijeri: "Božanstvena komedija" ("Pakao"), L 1 	63

	<ul style="list-style-type: none"> • Frančesko Petrarca: "Kanconijer" (izbor), 1 • Đovani Bokačo: "Dekameron" (izbor), 1 • Humanizam i hrvatska književnost na latinskom jeziku (odlike i predstavnici), 1 <p>Renesansa 6+1</p> <ul style="list-style-type: none"> • Renesansa (uvod), 1 • Miguel de Servantes: "Don Kihot", L 2 • Viljem Šekspir: "Hamlet", L 1 • Renesansa u hrvatskoj književnosti, 1 • Marin Držić: "Dundo Maroje", L 1 <p>Reformacija i protureformacija 3</p> <ul style="list-style-type: none"> • Reformacija i protureformacija, 1 • Manirizam i barok u književnosti i drugim umjetnostima (odlike i predstavnici), 1 • Ivan Gundulić: "Osman" (odlomak), 1 <p>Klasicizam 3</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klasicizam (odlike i predstavnici), 1 • Žan Rasin: "Fedra", 1 • Molijer: "Tvrđica", L 1 <p>Racionalizam i prosvjetiteljstvo 4+1</p> <ul style="list-style-type: none"> • Racionalizam i prosvjetiteljstvo (uvod), 1 • Volter: "Kandid", 1 • Prosvjetiteljstvo u južnoslavenskim književnostima, 1 • Dositej Obradović, Brezovački, Reljković, Vodnik..., 1 <p>Književnost Bošnjaka na orijentalnim jezicima 11+1</p> <ul style="list-style-type: none"> • Književnost Bošnjaka na orijentalnim jezicima (osobine, vrijeme i pisci), 1 • Derviš-paša Bajezidagić (izbor), 1 • Muhamed Nerkesija (izbor), 1 • Hasan Kaimija (izbor), 1 • Alaudin Sabit Užičanin "Zafernama" (odlomak), 1 • Fevzija Mostarac "Bulbulistan" (izbor), 1 • Fadil-paša Šerifović (izbor), 1 • Mula Mustafa Bašeskija, "Ljetopis" (izbor), 1 • Ostali predstavnici (Adni, Sirrija, Hikmet, Habiba Stočević...), 2 • Ostali prozni pisci: Pruščak ("Temelji mudrosti o uređenju svijeta"), Šejh Jujo, Livnjak..., 1 <p>Alhamijado književnost 6</p> <ul style="list-style-type: none"> • Alhamijado književnost, 1 • Muhamed Hevaji Uskufi (izbor), 1 • Abdulvehab Ilhamija (izbor), 1 • Fejzo Softa: "Ašiklijski elif be", 1 • Umihana Čuvidina: "Čamdži Mujo i lijepa Uma", 1 • Proza alhamijado književnosti (izbor) 1 <p>Epistolarna književnost 1+1</p> <ul style="list-style-type: none"> • Epistolarna književnost: Krajišnička pisma (Mustafa Hurakalović/Mustaj-beg Lički "Pismo harambaši Petru 	
--	--	--

	<p>Smiljaniću") 1</p> <p>Književna tradicija naroda Bosne i Hercegovine 2</p> <ul style="list-style-type: none"> • Franjevačka književna tradicija u BiH (opće odlike), 1 • Franjevačka književna tradicija u BiH (izbor), 1 <p>Romantizam 16+1</p> <ul style="list-style-type: none"> • Romantizam u Evropi, 1 • J.V. Gete: "Jedi mladog Vertera", L 1 • Džordž Gordon Bajron (izbor), 1 • Aleksandar S. Puškin: "Evgenije Onjegin", L 1 • Mihail J. Ljermontov: "Junak našeg doba" (izbor iz poezije), 1 • Viktor Igo: "Zvonar bogorodičine crkve", L 1 • Hajnrih Hajne (izbor iz poezije), 1 • Alan Edgar Po: "Anabel Li", 1 • Stilsko-strukturalne karakteristike romantičarske poezije. Romantizam u južnoslavenskim književnostima, 1 • Romantizam u južnoslavenskim književnostima (karakter i vrijeme), 1 • Branko Radičević i Jovan J. Zmaj (izbor), 1 • Laza Kostić (izbor), 1 • Hrvatska romantičarska lirika: Vraz, Preradović..., 1 • Ivan Mažuranić: "Smrt Smail-age Čengića", 1 • Hrvatska romantičarska proza: Šenoa: "Zlatarevo zlato", L 1 • Slovenački romantizam: Prešern: "Sonetni vijenac", 1 	
	UKUPNO	105

Nastavni program iz predmeta
BOSANSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST
III razred
(3 sata sedmično - 105 sati godišnje)

Red. Broj	Naziv programskih sadržaja	Sati
1.	<p>I JEZIK 36</p> <p>Sintaksa 14+1</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sintaksa (pojam i predmet sintakse), 1 • Riječi (punoznačne i nepunoznačne), 1 • Sintaksema (sintaksema i sintagma, preobrazba sintaksema u sintagmama), 1 • Tipovi i vrste sintagme • Sintagma i rečenica, 1 • Rečenica - komunikacijska i gramatička jedinica, 1 • Vrste rečenica po sastavu • Predikat i subjekat, 1 • Objekt i adverbijalne (priloške) odredbe • Atribut i apozicija, 1 • Prosta rečenica (struktura i tipovi prostih rečenica), 1 • Složena rečenica – vrste i slaganje složenih rečenica, 1 • Analiza, intonacija složenih rečenica i rečenična kondenzacija • Nezavisnosložene rečenice, 1 • Tipovi nezavisnosloženih rečenica, 1 • Zavisnosložene rečenice, ustrojstvo i tipovi, 1 • Zavisnosložene rečenice s objekatskom surečenicom, • Zavisnosložene rečenice s adverbijalnim surečenicama, 1 • Zavisnosložene rečenice s atributskom i apozicijskom surečenicom, 1 <p>Tekstologija 3</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vezani tekst - struktura, uključivanje, ustrojstvo, 1 • Tipovi veze među rečenicama u vezanom tekstu, 1 • Tekstualni konektori 1 <p>Jezik u upotrebi 13</p> <ul style="list-style-type: none"> • Raspravljanje, diskusija, kritika, 1 • Školski pismeni zadatak (3X4), 12 <p>Pravopis 2</p> <ul style="list-style-type: none"> • Interpunkcijski znaci u složenim rečenicama, 1 • Pisanje skraćenica, 1 <p>Historija jezika 2+1</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bosanski, hrvatski i srpski jezik u 19. stoljeću, 1 • Naziv bosanski jezik - norma i standardizacija, 1 	36
2.	<p>II KNJIŽEVNOST I LEKTIRA 69 sati</p> <p>Realizam 12+1</p>	69

	<ul style="list-style-type: none"> • Realizam u Evropi, 1 • Roman u evropskoj književnosti, 1 • Stilsko-strukturalne karakteristike pripovjedne književnosti, 1 • Onore de Balzak: "Evgenija Grande", L 1 • Flober: "Medam Bovari", L 1 • Stendal: "Crveno i crno", L 1 • Dostojevski: "Zločin i kazna", L 1 • Nikolaj Vasiljevič Gogolj: "Šinjel", 1 • Lav Nikolajevič Tolstoj: "Ana Karenjina", 1 <p>Realizam u južnoslavenskim književnostima</p> <ul style="list-style-type: none"> • Relizam u južnoslavenskim književnostima (panoramni pregled: Kovačić, Matavulj, Laza Lazarević...), 1 • S.S. Kranjčević (izbor), 1 • Radoje Domanović: "Vođa", 1 <p>Bošnjačka preporodna književnost 11+2</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bošnjačka preporodna književnost, opće napomene, 1 • Zatišje u književnom stvaralaštvu Bošnjaka (1878-1882), 1 • Doba književnog bosanstva (1883-1897), 1 • Doba književne polarizacije (1894-1905), 1 • Listovi i književna izdanja (kraći pregled), 1 • Listovi "Bošnjak", "Behar", "Gajret" i "Biser", 1 • Mehmed-beg Kapetanović Ljubušak (izbor), 1 • Safvet-beg Bašagić (izbor), 1 • Edhem Mulabdić: "Zelena busenje", L 1 • Osman-Aziz (izbor), 1 • Nafija Sarajlić: "Teme", 1 <p>Moderna 17+1</p> <ul style="list-style-type: none"> • Moderna u svjetskoj književnosti (pregled), 1 • Šarl Bodler (izbor), 1 • Artur Rembo, Verlen (izbor), 1 • Rajner Marija Rilke (izbor), 1 • Volt Vitmen (izbor), 1 • Henrik Ibzen: "Nora", 1 • Antun Pavlović Čehov (izbor), 1 • Halil Džubran (izbor), 1 • Moderna u južnoslavenskim književnostima, 1 • Ivo Vojnović: "Suton" (odlomak iz drame), 1 • Antun G. Matoš (izbor), 1 <p>Moderna u srpskoj književnosti,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bora Stanković: "Nečista krv", 1 • Petar Kočić (izbor), 1 • Aleksa Šantić (izbor), 1 <p>Moderna u bošnjačkoj književnosti, 1</p> <ul style="list-style-type: none"> • M.Ć. Čatić (izbor), 1 • Osman Đikić (izbor), 1 <p>Književnost između dva svjetska rata 5+1</p> <ul style="list-style-type: none"> • Književnost u svijetu, 1 • Marsel Prust: "Put do Svana", L 1 	
--	--	--

	<ul style="list-style-type: none"> • Franc Kafka: "Proces" ili "Preobraženja", L 1 • Taha Husein: "Dani", L 1 • Viljem Fokner: "Buka i bijes", L 1 <p>Južnoslavenske književnosti između dva svjetska rata 17+2</p> <ul style="list-style-type: none"> • Srpska književnost između dva svjetska rata (pregled), 1 • M. Crnjanski: "Sumatra", 1 • Branislav Nušić: "Gospođa ministarka", 1 • Hrvatska književnost između dva svjetska rata, 1 • Miroslav Krleža: "Povratak Filipa Latinovića", 1 • Miroslav Krleža: (izbor: drama, poezija, esej), 1 • Antun Branko Šimić (izbor), 1 • Tin Ujević (izbor), 1 • Bošnjačka književnost, 1 • Hamza Humo (izbor iz poezije), 1 • Hamza Humo: "Grozdanin kikut", 1 • Ahmed Muradbegović (izbor), 1 • Hasan Kikić: "K. und K. goveda", 1 • Abdurezak H. Bjelevac: "Minka", L 1 • Enver Čolaković: "Legenda o Ali-paši", 1 • Isak Samokovlija (izbor), 1 • Književno-znanstvene vrste, 1 	
	UKUPNO	105

Nastavni program iz predmeta
BOSANSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST
IV razred
(3 sata sedmično - 96 sati godišnje)

Red. Broj	Naziv programskih sadržaja	Sati
1.	<p>I. JEZIK 33 sata</p> <p>Semantika 3+1</p> <ul style="list-style-type: none"> • Semantika (semantika i njen odnos prema sintaksi), 1 • Značenjski odnosi među riječima – sinonimija, antonimija, homonimija i hiponimija, 1 • Značenjski odnosi među rečenicama (frazna, kontraindikacija, tautologija, dvosmislenost), 1 <p>Sociolingvistika 8+1</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sociolingvistika (jezik kao sredstvo komunikacije u društvu), 1 • Osnovni sociolingvistički pojmovi: govorni događaj, govorni čin, govorna situacija, govorne uloge, govorni predstavnik, govorna zajednica..., 1 • Raslojavanje jezika (teritorijalno, socijalno, individualno, funkcionalističko), 1 • Mjesto bosanskog jezika u raslojavanju jezičkih standarda; jezici u višenacionalnoj zajednici, 1 • Funkcionalna stilistika (pojam funkcionalnog stila, klasifikacija funkcionalnih stilova, odlike stilova, 1 • Naučni (znanstveni) stil, administrativno-pravni stil, 1 • Novinarsko-publicistički stil, razgovorni (kolokvijalni) stil, 1 • Uvođenje novih stilova (religijski, reklamni, retorički, esejistički, scenarijski, stripovni...) 1 <p>Upotreba jezika 18</p> <ul style="list-style-type: none"> • Retorika kao vještina govorenja, osnovni principi retorike, 1 • Razgovor u književnoumjetničkim djelima (govorne uloge, individualne osobine, govorne vrednote) 1 • Monolog (u književnoumjetničkom djelu), 1 • Govori (akademski, politički, vojnički, sudski, religijski i prigodni) 1 • Posebne govorne vrste (vođenje programa, najava i obavještenje, prevođenje, prijenos, pripovijedanje, recitiranje), 1 • Vezani tekst – esej, 1 • Školski pismeni zadatak (3X4), 12 <p>Pravopis 1+1</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pisanje riječi stranog porijekla, 1 	33
2.	II KNJIŽEVNOST I LEKTIRA 72 sata	72

	<p>Savremena svjetska književnost 18+2</p> <ul style="list-style-type: none"> • Savremena svjetska književnost, opće odlike, 1 • Savremena svjetska književnost – poezija, 1 • Savremena svjetska književnost – proza 1 • Savremena svjetska književnost – drama, 1 • T. S. Eliot, izbor, 1 • Herman Hese: "Stepski vuk", 2 • Mihail Bulgakov: "Majstor i Margarita", 1 • Ernest Hemingvej: "Starac i more", 1 • Horhe Luis Borhes (izbor), 1 • Margarit Jursenar (izbor: "Hadrijanovi memoari", "Klitemnestra na sudu", "Plod tuge u posudi bola"), 1 • Semjuel Beket: "Čekajući Godoa", 1 • Tarik Ali: "Sjene narova drveta", 2 • Alber Kami: "Stranac", 1 • G.G. Markes: "Sto godina samoće", 2 • Umberto Eko: "Ime ruže", 1 <p>Savremena književnost južnoslavenskih naroda 50+3</p> <ul style="list-style-type: none"> • Savremena književnost južnoslavenskih naroda (uvod), 1 • Ivan Goran Kovačić: "Jama", 1 • Ivo Andrić: "Prokleta avlija", 1 • Vladan Desnica: "Proljeće Ivana Galeba", 1 • Nikola Šop (izbor), 1 • Meša Selimović: "Derviš i smrt", 3 • Meša Selimović: "Tvrđava", 3 • S. Kulenović: "Ponornica", 1 • S. Kulenović (izbor), 1 • Ranko Marinković: "Glorija", 1 • Ćamil Sijarić (izbor: poezija, pripovijetke, esej), 1 • Mak Dizdar (izbor), 4 • Vesna Parun (izbor), 1 • Vasko Popa (izbor), 1 • Derviš Sušić (izbor), 1 • Alija Isaković (izbor), 3 • Vitomir Lukić: "Album", 1 • Veselko Koroman: "Kako je strahobno", 1 • Danilo Kiš (motiv logora u književnosti), 1 • Danilo Kiš: "Grobnica za Borisa Davidoviča", 1 • Mirko Kovač (izbor), 1 • Nenad Radanović (izbor), 1 • Nedžad Ibrišimović: "Ugursuz", 1 • Jasmina Musabegović: "Skretnice", 1 • Abdulah Sidran (izbor), 3 • Marko Vešović (izbor), 1 • Irfan Horozović (izbor), 1 • Dževad Karahasan: "Šahrijarov prsten" ili "Istočni divan", 2 • Dževad Karahasan (izbor), 1 • Muhamed Kondžić (izbor), 1 	
--	--	--

	<ul style="list-style-type: none"> • Zuko Džumhur (izbor), 1 • Bosanskohercegovačka esejistika: M. Begić, M. Rizvić, E. Duraković, T. Kulenović, Z. Lešić, S. Blagojević..., 1 • Bosanski književnici iz savremene književnosti – po izboru nastavnika i učenika, 2 	
	UKUPNO	105

IZBORNA NASTAVA

Uvodne napomene

Izborna nastava iz bosanskoga jezika i književnosti (kao i iz drugih predmeta) treba da bude zastupljena sa 2 časa u III i IV razredu. Pohađanje ove nastave je obavezno za sve učenike koji su se opredijelili za ovaj izborni predmet. Učenici se ocjenjuju i ta ocjena ulazi u prosjek njihovog uspjeha.

Izborna nastava treba da omogući učenicima da unaprijede svoje sklonosti u određenom području obrazovanja. Ona treba da podstakne njihovu kreativnost i da bude jedna vrsta dopune znanju koje se stječe tokom četiri godine iz književnosti i jezika.

Ovo bi trebalo da bude atraktivno i za učenike i za nastavnike, pa podrazumijevamo da bi trebalo nastavnicima i učenicima ostaviti prostora za izradu plana i programa, a mi ćemo predložiti neke okvire, oblasti i cikluse, što bi trebalo da bude samo baza (pomoć). Svi konkretni zadaci bit će rezultat dogovora nastavnika s učenicima.

Časovi izborne nastave otvaraju mogućnost dobre saradnje među predavačima na raznim predmetima. Profesori arapskog, turskog i engleskog jezika mogu biti vrlo korisni gostujući profesori-predavači na časovima izborne nastave iz bosanskog jezika i književnosti.

Ciljevi i zadaci izborne nastave

- osposobljavanje za samostalni kreativni pristup jezičkoj i književnoj problematici na višem nivou nego u redovnoj nastavi;
- razvijanje sposobnosti učenika da se iskaže u timskom radu;
- podizanje govorne kulture učenika na viši nivo;
- razvijanje umijeća esejističkog pristupa književnom djelu;
- podsticanje učenika, kreativnim radom, da razvija svoj individualni stil, i u usmenoj i u pismenoj formi;
- spoznavanje suštine fenomena književnosti i pozicije književnosti kao umjetnosti;
- osposobljavanje učenika kvalitetnom pristupu literaturi o književnosti;
- kompariranje književne umjetnosti i ostalih umjetnosti, posebno likovne, pozorišne i filmske;
- podsticanje literarno nadarenih učenika da se izraze u formi drame, kratke priče...

Podloga za dvogodišnji nastavni program iz bosanskoga jezika i književnosti u okviru izborne nastave

Izborna nastava iz bosanskog jezika i književnosti odvija se u trećem i četvrtom razredu sa dva časa sedmično. U trećem razredu u 70 a u četvrtom razredu u 64 časa godišnje.

Nastavni program iz predmeta
BOSANSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST
III razred
(2 sata sedmično -70 sati godišnje)

Red. Broj	Naziv programskih sadržaja	Sati
1.	<p>I PRISTUP KNJIŽEVNOUMJETNIČKOM DJELU</p> <p>KNJIŽEVNOTEORIJSKI PRISTUP, 35 sati Književno-stilske formacije Književnost između dva svjetska rata Izbor djela iz svjetske literature: Poezija: T.S. Eliot, Vistan Hju Odn, Dilen Tomas, F.G. Lorca, Pablo Neruda, Gotfrid Ben, Žak Prever, Žan Kokto, Andre Kokto, Pol Elijar, Lepold Sinjor, Đuzepe Ungareti, Salvatore Kvazimodo, Rafael Alberti, Marina Ivanova Cvetajeva</p> <p>Pripovjedna proza: M. Prust, V. Vulf, Dž.B. Šo, A. Huxsley, W. Faulkner, F. Mauris, Andre Malro, G.Bernanos, Ž.P. Sartr, A. Camus, G. Ben, E.M. Remark, H.Hesse, M. Bulgakov, H. Broh, T.Man</p> <p>Dramsko stvaralaštvo: L. Pirandelo, Dž.B. Šo, G.Hauptman, M. Maeterlinck, E. Tollet, P. Claudel, Ž.Žirodu, Ž. Kokto, Ž.Anuj, Bertolt Breht, Judžin O’Nil - iz južnoslavenske literature (Krlježa: drame; Andrić: pripovijetke) - iz bošnjačke literature (Bjelevac: "Melika"; Kikić: izbor; Dizdarević: izbor; Muradbegović: drame) (Pedmetni nastavnik će, u saradnji s učenicima, izabrati dva djela koja će biti predmetom obrade u izornoj nastavi). Teorijski pristup - struktura književnog djela tema, motiv, fabula kompozicija i motivacija pripovjedač i karakter ideja izvantekstovni odnosi smisao književnog djela</p> <p>JEZIČKOSTILSKA ANALIZA DJELA, 35 časova</p>	70
	UKUPNO	70

Nastavni program iz predmeta
BOSANSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST
IV razred
(2 sata sedmično - 64 sata godišnje)

Red. Broj	Naziv programskih sadržaja	Sati
1.	<p>KNJIŽEVNOTEORIJSKI PRISTUP 32 časa</p> <p>Savremena svjetska književnost Savremena bosanskohercegovačka književnost literarna radionica: učenik kao lektor i korektor istog događaja u različitim stilovima rasprave po aktualnim temama filmska umjetnost i kvazifilm (televizijske serije "sapunice"...) promjena konteksta klasičnom književnom djelu slobodni čitalački izbor učenici izborne nastave na nivou škole sprovode konkurs za najbolji literarni rad (pjesma, kraka priča, dramski tekst...) rad na scenariju za kolažne programe u školi za razne prigode literature manje poznatih kultura (npr. s Dalekog Istoka) internet-literatura gost predavač, gost pisac... metodologija izrade maturalnog rada informacija o srodnim grupama na fakultetima u BiH Teme za referate i koreferate, debatu: npr. Islamska estetika i umjetnost te druge teme po izboru Među učenicima treba obaviti anketu u vezi s nastavnim sadržajima u izornoj nastavi i uvažiti njihove želje.</p>	64
	UKUPNO	64

UDŽBENICI I STRUČNA LITERATURA (KNJIŽEVNOST I JEZIK)

1. Vedad Spahić: *Čitanka* za 4. razred gimnazije
2. Enver Kazaz i Nedžad Ibrišimović: *Čitanka* za 4. razred gimnazije
3. Hadžem Hajdarević: *Čitanka* za 4. razred gimnazije
4. Grupa autora: *Čitanka* za 1, 2, 3 i 4, ŠKZ
5. Košutić i Brozović: *Čitanka iz stranih književnosti 1*, ŠKZ
6. Košutić i Brozović: *Čitanka iz stranih književnosti 2*, ŠKZ
7. Hadžiefendić-Parić Remzija: *Naš jezik* za 4. razred gimnazije,
8. Halilović S., Jahić i Palić I.: *Gramatika bosanskog jezika*,
9. Halilović Senahid: *Pravopis bosanskohercegovinskog jezika*,

Časopisi:

Didaktički putokazi

Lica

Naša škola

Odjek

Prosvjetni list

Preporučena literatura:

1. Alis Majl: *Kreativnost u nastavi*
2. *Antologije bošnjačke književnosti 1-10*, Alef, Sarajevo
3. Babić Finka, Moguš, *Pravopis hrvatskog jezika*, ŠKZ
4. Bahtin Mihail: *O romanu*, Nolit, Beograd
5. Bahtin Mihail: *Problemi poetike Dostojevskog*, Nolit, Beograd
6. Barnes, Julijjan: *Floberov papagaj*,
7. Beker: *Od Odiseje do Uliksa*, ŠKZ
8. Biti, Vladimir: *Pojmovnik suvremene književne teorije*, Matica Hrvatska, Zagreb 1997.
9. *Bošnjačka književnost u književnoj kritici*, 1-6
10. Botica: *Hrvatska usmenoknjiževna čitanka*, ŠKZ
11. Božović R.: *Uvođenje učenika srednje škole u svijet romana*, Svjetlost, Sarajevo 1877.
12. Božović Rajka: *Uvođenje učenika srednje škole u svijet romana*
13. But Vejn: *Retorika proze*, Nolit, Beograd 1976.
14. Čedić J.: *Školski rječnik lingvističkih termina u bosanskom jeziku*, Institut za jezik
15. Duraković Enes: *Riječ i svijet*
16. *Enciklopedija*, Leksikografski zavod, Zagreb (ili Prosveta, Beograd)
17. *Enciklopedijski rječnik moderne lingvistike*, Nolit, Beograd
18. Ferguson Francis: *Pojam pozorišta*
19. Frangeš - Šicel – Rosandić: *Pristup književnom djelu*
20. Fridrih, Hugo: *Struktura moderne lirike*, Stvarnost, Zagreb 1999.
21. *Govorne vježbe*, ŠKZ, 1990.
22. Hamzić Mirzet: *Književni termini - rječnik*, Sedam, Sarajevo 2001.
23. Idrizbegović Amira: *Bosanski jezik i Bošnjaci*, Sejtarija, 2003.
24. Ingarden Roman: *O saznanju književnog djela*, Nolit, Beograd
25. Isaković Alija: *Rječnik bosanskog jezika*
26. Ivić M.: *Pravci u lingvistici*
27. Jahić Dževad: *Trilogija o bosanskom jeziku*, Vrijeme, Zenica 2000.
28. Jakobson Roman: *Lingvistika i poetika*
29. Jonke Ljudevit: *Književni jezik u teoriji i praksi*
30. Katanić-Bakaršić Marina: *Stilistika*, NUK, Sarajevo 2001.

31. Kazaz Enver: *Bošnjački roman 20. vijeka*, Zoro, Sarajevo 2004.
32. Kloitz Warner: *Otvorena i zatvorena forma*
33. Kristal Dejvid: *Enciklopedijski rječnik u teoriji praksi*
34. Kyriacau Chris: *Temeljna nastavna umijeća*, Educa, Zagreb 1991.
35. Lešić Zdenko: *Jezik i književno djelo*, Svjetlost, Sarajevo 1979.
36. Lotman Jurij: *Struktura umjetničkog teksta*, Nolit, Beograd 1978.
37. Lukač Đerđ: *Teorija romana*
38. Marek Jurij: *Književnost i jezik u školi*
39. Markijević Henrik: *Teorija književnosti*,
40. Mario de Michel: *Umjetničke avangarde 20. stoljeća*, NZMH, Zg 1990.
41. *Model u dramaturgiji na primjeru Krležina glembajevskog ciklusa*, CEKADE, Zagreb 1988.
42. Molnari: *Historija požarišta*
43. Mujezinović N. i Pekmez M.: *Iz sehare bošnjačke*, Svjetlost, Sarajevo 1998.
44. Mujezinović Nidžara: *Čas lektire* (korelacija užih nastavnih oblasti), Svjetlost, Sarajevo 1998.
45. Nametak Abdurahman: *Hrestomatija bošnjačke alhamijado književnosti*, Svjetlost, Sarajevo 1981.
46. Nametak Fehim: *Pregled književnog stvaranja bh muslimana na turskom j.*, EL-Kalem, Sarajevo 1989.
47. Pavletić Vlatko: *Kako razumjeti poeziju*, ŠKZ
48. Pavletić Vlatko: *Ključ za modernu poeziju*, Globus, Zagreb 1980.
49. Peco Asim: *Zvončići zvone*, Akcenatska čitanka
50. Pirić Alija: *Stil i tekst*, Bosanska riječ, 2000.
51. Poljak Vladimir *Didaktika*
52. *Povijest svjetske književnosti*, Mladost, Zagreb 1975.
53. Pranjić: *Jezikom i stilom kroz književnost*, ŠKZ
54. Prop Vladimir: *Morfologija bajke*, Prosveta, Beograd 1982.
55. Radovanović Milorad: *Sociolingvistika*, BIGZ, Beograd
56. Riđanović M.: *Jezik i njegova struktura*, Sarajevo 1984.
57. *Riječ u filmu*, Film i književnost, film i kazalište, ŠKZ 1990.
58. Rizvić Muhsin: *Interpretacije iz romantizma*
59. *Rječnik književnih termina*, Nolit, Beograd 1986.
60. *Rječnik stranih riječi*, (Klaić ili Vujaklija)
61. Rosandić – Šicel: *Pristup nastavi književnosti*
62. Rosandić i Silić: *Jezik, izražavanje i stvaranje*, ŠKZ, 1990.
63. Rosandić Dragutin: *Metodički pristup romanu*
64. Rosandić Dragutin.: *Metodika književnog odgoja i obrazovanja*, ŠKZ 1986.
65. Rosandić Dragutin: *Problemsko stvaralaštvo i izborna nastava književnosti*, Svjetlost, Sarajevo 1975.
66. Slatina Mujo: *Nastavne metode*, Filozofski fakultet, Sarajevo 1998.
67. Solar Milivoj: *Suvremenasvjetska književnost*, ŠKZ 1990.
68. Solar Milivoj: *Teorija književnosti*, ŠKZ, Zagreb 1984.
69. Solar Milivoj: *Teorija proze*, SNL, Zagreb 1989.
70. Stajger Emil: *Temeljni pojmovi poetike*, CERES, Zg 1996.
71. Šamić Midhat: *Kako nastaje naučno djelo*
72. Šicel: *Hrvatska književnost, pregled povijesti*, ŠKZ
73. Šoljan Antun: *Sto najvećih djela svjetske književnosti*, Nakladni zavod MH, Zg 1980.
74. Tanović Ilijas: *Frazeologija bosanskog jezika*, Dom štampe, Zenica 2000.
75. Tomaševski Boris: *Teorija književnosti*, Nolit, Beograd
76. Uspenski B. A.: *Poetika kompozicije, semiotike i ikone*, Nolit, Beograd
77. Velek i Voren: *Teorija književnosti*

78. Wilioms: *Drama od Ibzena do Brehta*

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

Završen filozofski fakultet
odsjek za bosanski jezik i književnost, odsjek za južnoslavenske jezike i
odsjek za južnoslavenske književnosti.